

6. Ota-onalarga myediamavfsizlik bo‘yicha 30 tavsiya

1. Bolangizga internetga kirishga ruxsat berishdan oldin uni viruslar, zararli dasturlar, xavfli saytlar, internet firibgarlari, xavflar to‘g‘risida ogohlantiring.
2. Internetga kirish va foydalanish vaqt, u kiradigan saytlarni aniq belgilab bering.
3. Kompyuterizingning antivirusi, filtrlari soz ishlashini ta’minlang.
4. Bolangizning internetda bajargan amallarini maxsus dastur orqali nazorat qilib boring.
5. Bolangizdan internetda nimalarni ko‘rganligini, nima qilganligini so‘rab boring.
6. Bolangizga chat forum, tezkor ma’lumot almashishda hech qachon haqiqiy ismini ishlatmaslikni tushuntiring. Unga hech qanday ma’no anglatmaydigan qayd ismini tanlashda ko‘maklashing.
7. Internetda telefon nomeri, uy adresi, o‘qiydigan maktabi raqami, nomi, o‘z fotosuratini ishlatmaslikni tayinlang.
8. Unga internetda ko‘rayotgan, o‘qiyotgan hamma narsa ham haqiqat bo‘lib chiqmaslididan ogohlantiring. Ikkilangan joylarida sizga murojaat qilishni o‘rgating.
9. Bolangizga notanish foydalanuvchilardan kelgan fayllarni, suratlarni ochmaslikni uqtiring.
10. Begona ma’lumot paydo bo‘lsa, tezda sizga murojaat qilishni aytинг.
11. Onlayn tanishlari bilan sizsiz yoki biror katta kishi yonida bo‘lmasa, uchrashmaslikni tushuntiring.
12. Uning kimlar bilan muloqot qilayotganini bilib yuring.
13. Bolangizga internetda qo‘pol, haqoratlari so‘zlarni yozmaslikni, o‘qimaslikni o‘rgating.
14. Siz o‘rnatgan qoidalarga bolangiz amal qilayotganini nazorat qiling. Talablarni bolangizning yoshidan kelib chiqib qo‘ying.
15. Internet tarbiya va ta’limning ulkan imkoniyatlari maydoni.
16. Faqat undan to‘g‘ri foydalanish kerak. Buni unutmang.
17. Bolangiz bilan tergovchidek emas, samimiyl do‘stdek gaplashishga erishing. Bolangiz bilan birga sababga yetib boring. Mana shu muammo sizni bezovta qilayotganini tushuntiring. Bolangiz sizga ishonsin. U sizni “meni jazolash uchun tergayapti”, degan fikrga bormasin.
18. Kimdir uning profilini buzib kirib, ishkal chiqargan bo‘lsa, unga dalda bering. Unga buning sababini ko‘rsating. Internetda o‘zini qanday himoyalashini o‘rgating.
19. Bolangizga ijtimoiy tarmoqdan hujum bo‘lganmi? Uni real hayotda biror joyga uchrashuvga taklif qilishganmi? O‘sha begona shaxs bolangiz haqida qanday ma’lumotlarga ega? Bunga u qanday erishganligini o‘rganing. Bolangizni ogohlantiring. Nimalar qilishni va qilmaslikni uqtiring.
20. Bu haqda bolangizni ham tinglang, qo‘sishmcha ma’lumotlarni saytdan oling. Bolangizning tarmoqdagi o‘rtoqlari, tanishlari ro‘yxatini, qanday xabarlar aylanayotganini

o‘rganing. Zarur bo‘lsa, bu ma’lumotlardan nusxa oling. Ertaga bu ma’lumotlar huquq tartibot organlariga murojaat qilganingizda kerak bo‘lib qolishi mumkin.

21. Agar bolangiz sizdan nimalarnidir yashirayotganini sezsangiz, mutaxassislargacha murojaat qiling. Ular sizga qayerga, qanday shaklda murojaat qilish mumkinligini aytishadi.

22. Bolangiz biror kompakt disk bilan uydagi kompyuterga viruslar olib kelib, sizning kompyuteringizdan boshqalarga spamlar yuborayotgan bo‘lsa...

23. Uydagi kompyuteringizga antivirus dasturini va maxsus pochta filtrlarini o‘rnattiring. Faqat litsenziyalangan dasturlardan, ishonchli manbalardan foydalaning.

24. Hech qachon shubhali va notanish adreslardan yuborilgan jo‘natmalarni ochmang.

25. Antivirusingizni muntazam yangilab boring. Haftada bir marta kompyuteringizni viruslardan tozalab turing.

26. Muhim hujjatlardan doimo nusxa ko‘chirib saqlang va buni bolangizga o‘rgating.

27. Vaqtı-vaqtı bilan parollaringizni o‘zgartirib turing. Juda qisqa yoki tug‘ilgan sana, telefon raqamlarini parol qilib ishlatmang.

28. Bolangiz o‘z parolini o‘rtoqlariga, tanishlariga aytmasin. Agar paroli biror kishiga ma’lum bo‘lib qolsa, uni darhol o‘zgartirsin.

29. Birovning kompyuteridan foydalanganda bolangiz ishni tugatayotib o‘z akkauntidan chiqsin.

30. Uning paroli birovlarining kompyuterida qolmasin. Bu bolangiz haqidagi ma’lumotlardan yomon niyatda foydalanishni istaydigan begonalarga qo‘l kelib qolishi mumkinligini tushuntiring.

Bugungi kunda o‘smlarning turli yot g‘oyalarga adashib, aldanib qolish holatlari kuzatilmoxda. Oila tarbiyasida onalarning o‘rni muhimligidan kelib chiqib, alohida, onalar uchun g‘oyaviy-tarbiyaviy murojaat ishlab chiqildi va tajriba-sinov doirasida foydalanildi. Unda onalarning farzand tarbiyasidagi mas’uliyatiga alohida urg‘u berildi: